

MEZTELEN KARD ELŐTT.

*Nem is merünk Rád nézni régi penge,
Ki ott villogtál véres ütközetbe, —
S most szégyenszemre rozsdá, por lepelt bel!*

*Nem is merünk Rád nézni: ősi Szentség, —
Benned dicső mult álma szendereg még,
Erő, Becsület-jel, utolsó Mentség!*

*Félünk Te tőled csengő csoda-szerszám,
Ki életet és vért ontál ezerszám —
S ma korcs utód, mint lomha bábút elhány! . .*

*Alázkodóan, gyáván, szemlesütve
Járunk körülted — lopva, zajt sem ütve —
Es fáj a csuf jelen: jövődnök tükre . . .*

*Nem, nem merünk már nyíltan hozzád lépni,
Penészemésztett, bus szemedbe nézni,
Mert zord parancsot adsz: Fel! Rajta férfi!*

*Magyar! ragadj meg bátran — nem remegve, —
Mártsd életem vad, gyilkos ellenedbe,
S ha nincs merszed — hát verd önön szívedbe!*

Vályi Nagy Géza.

IL DUOMO.

(Folytatás.)

— Nullissimi, hozd hát el azt a tervedet egy hét mulva, ha jó lesz, bizony mondom, te épited fel azt a templomot.

*

Még ezen az estén elvitték azt az asszonyt a parmai hegyre s együvé zárták a pappal, aki már akkor ott lakott. Hogy sirt, hogy könyörgött és tépte magát.

*

S azóta elmúlt egy hét. A pápa ezer aranyat és áldását küldte az épülendő isteni műre. Velence királya kegyesen fogadta az ajándékot és engedélyét küldte a templomanyagok megszerzésére. Ezzel Sforza Lázár halála megpecsételődött, bátyja fel lett mentve a bűne alól, Isten és emberek előtt: vele már béke van. De ni mégis, talán nem egészen igaz és megkönnyült minden. A Palazzo Sforzában alkonyodik. Az ur kiküldé a fáklyákat a nagy teremből:

— Barmok, hiszen nappal vagyon még!

Az ólomkarikás ablakokon át csakugyan átvilágol még a nap bucsuja. Ő csak kifelé bámul. Mellette egy kis asztalon a két pályaterv, talán azokon gondolkodik. Vagy tán arról az asszonyról, kinek legujabb hajlékáról furcsa hírek keringenek. Hogy a nappal ének, az éjszakát jajveszékelés és sirás tölti be. A barát vagy az asszony? . . . Ki tudja. Hanem talán bolondság volt mégis annak a nyomorult, kiéhezett dervisnek odadobni azt a pompás asszonyt. Végtére is nem az övé volt az a bűn, amiben vétkezett. És vétkezett, hát vétkezett, vele is vétkezett, asszony, hát vétkezik és gyönyörűség volt minden vétke, a teste hó, az ajka vér és omló lágy selyem az a haj. . . Sforza Ferenc végigborzong.

— Eh, — felkacag — vágy és szerelem!

Ő és valami érzésnek a gyöngésége. Hahaha. De hiszen nem is erről van szó, hanem a templom, a templom. Minek is lesz az a templom? No arra nem, hogy ő dicsérje benne az Istent — hanem hát minek is csak? Igen, majd emlékezni fognak: azt ő építtette.

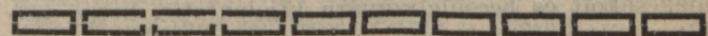
Á, hazug szavak, Isten, templom, hír. Hiszen por lesz a jó és por lesz a rossz, akár az öccse és senki sem tudja ki volt, minek volt, miért. Na igen, hát persze azért volt — ni, az alkonyfény most huzódik végtére el a piemonti hegyek felől és hűvös színü az ég, egy-egy láng gyul ki lent a viskókban, azok felett a palotákban, ő ott áll s amint ott áll, ő a hatalom. Igen, az egyetlen jó a hatalom, halomra dönthet mindent, ami egy pernyi véletlenben nem tetszik. És építhet, emelhet, édig hajthat . . . Zavarodottan kap a fejéhez. Igen, igen, mi is van hát azzal a templommal? Hát templomot épít, bánja is ő, hogy minek épít, kinek mi dolga vele. A pápa! A király! — Hahaha! — nevet. Mit tudják, hogy miért építi ő azt a templomot. De hiszen ő sem tudja. Nem? Azért is. Ő akarja, hogy tudja, utána gondol. Ha az öccse palotája amott, sötét kint már minden, igaz, az üszkös romokat már el is hordták, különben fekete volna már az is — tehát, ha az a palota ott állna, akkor ő nem építene oda templomot, tehát azért épít, mert nem áll ott, vagyis megtetszett neki az a hely. Jól is fog ott kinézni az a templom. Ej, dehog, nem jó. Egy hibás szem van a gondolatok láncán. Azért nem áll ott az a palota, mert megölte az öccsét s azt felgyújtotta, hogy senki soha a valót meg ne . . . Visszatörpan:

— Csak nem — kiáltja rá valami hang — Sforza Ferenc. Milanó ura! Ura!! Csak nem a lelkiismeretteddel vitatkozol. Te, aki a verebet ép úgy eltaposod, mint az öcsédet.

Á, dehog — és ő le kell törölje homlokáról a veritéket. Egy hibás szem van a gondolatok láncán. Ő nem az öccsének épít templomot. Az öccsét megölte, aztán azt az asszonyt is meg akarta ölni. És . . . és azt az asszonyt elzáratta. Pedig, miért is? Hát ő, ő, Ferenc kevesebb, mint Lázár? És mégis. Hát vesszen ott a nyomorult. El fogja taposni az idő. Az idő el fogja taposni, azt a kedves, ártatlan szemü arcot. Azokat a könnyes kék szemeket. Átkozott legyen az idő. Legyen átkozott! De ne . . . ne, hiszen annak az asszonynak virágját épen ő fogja eltaposni, annak az asszonynak ő lesz a megönlő idője. Hát önmagát átkozza-e akkor?

— Sforza Ferenc, Milanó ura! Csak nem a lelkiismeretteddel vitatkozol. Te, akinek a jutalmazás annyi, mint a büntetés épen.

— Nem! — ordít fel Sforza és a saját hangját veri vissza a boltozatos terem. Nem. Egy hibás szem van a gondolatok láncán. Ő nem az asszonynak épít templomot. Hol is füződnek tovább a szálak. — Né, leborult az est. — Igen, a pápa, a király el lett hallgattatva, hanem valahol valaki valamit kifecsegett mégis. Az az átkozott barát, mit predikált a templomban? Ez az, mindennek ez volt az oka. De ő, Sforza Ferenc, elnémitotta az ugató ebet. Haha, ő és az asszony egy egész életre együvé vannak zárva, egy négy ölnyi széles, négy ölnyi hosszú cellában. A hit és a bűn. Az imádság és a kisértés. És, hogy ének és átok gyül fel onnét naponként és éjszakánként az

* PÉRELY IMRE, az Uj Élet és számos fővárosi napilap munkatársa „Magyar Fejek“ címen megjelenő rajzos könyvére előfizetéseket átvesz szegedi és budapesti szerkesztőségünk (Budapest, V., Deák-tér 1. sz., II. em.) A kötet 72 oldal terjedelmű s a magyar kultúra kiválóságainak arcképeit foglalja magában. Kétféle példányban készül és pedig 1000 példány simított nyomó papíron a 300 K, azonkívül 100 példány finom meritett papíron a szerző aláírásával. ára 1000 korona.

égre. Ha volna Isten, aki meghallgassa, akinek keze betöltse a büntetést azon a fón, melyre az száll. De. A . . .

— Sforza Ferenc. Milanó ura! Csak nem a lelkiismeretteddel vitatkozol? Te, akinek mindegy, élet vagy halál.

— És elfullad a habzó szája, a kis asztalra vág. Csak hörgi, amint ahhoz leesik:

— És milliószor nem, ha mindjárt a pokol valamennyi szentje akarja, sem.

Felragadja a két pályatervet, amit a délután vizsgált át. Felül fekszik a féleszü barát temploma.

— Ez, ez — suttogja vadul — fel az Istenig, fel a mennyboltozatig az én akaratom fog épülni. — Ki-szó! küldjék fel Nullissimit.

— A másik kontármunka. Te fogod felépíteni azt a templomot. Tibaldí azt fogja tenni, amit te parancsolsz neki. Holnap reggel megmozdul minden, rendelkez a templomművesekkel, a szállítókkal, az aranyhímzőkkel, a hajóimmal, a kincstárrammal és mindennel. Siess.

Aztán elmegy az esti lakomára és issza a nehéz san pietrói bort, amíg olyan mámoros lesz, hogy elalszik tőle, neki az az éjszakája, hogy olyan részeg, hogy nem kísértik álmában a rémek.

*

A féleszü barát egész éjjel nem alszik a kutyáiban. Számol. Tervez.

*

— És másnap elkezdik kiásni a volt Sforza-palota fundamentumát; a lelkekbe száll a Dóm eszméje.

*

Mikor a Dóm alapjába letették az első követ, ez a napon történt, hogy hírül hozák Milanó urának: Miután a parmai hegyi cellában már néhány nap óta elcsendesült ugy az ének, valamint a kiáltás, némelyek okát kutatván, megtudták, hogy a barát meghalt. Mintha megfojtották volna, rajta egy csöppnyi vér sem látszik és napok óta hideg. Sforza kibontatja az épület egyik falát. A barát halott. Többen tudták is a halál módját: annyi levegőt szítt a tüdejébe, hogy az megpattant. Haj, sok minden bübájossághoz értenek azok a fehérpapok. Sforza az asszonyra kíváncsi. Az egyik kedvűen ül a földön, fel sem pillant, csak bámul a halott barátira, ruhája meg van tépve. Sforza kacag. Semmi egyebet nem tesz, csak kacag, élesen, elkárhózzottan, idegenül.

— Vasajtót verjétek a falra, — s bevitet egy nagy, álló, velencei tükröt, azt vasráccsal záratja körül, hogy el ne lehessen törnie a szép asszonymak, ha talán nem kívánná, hogy önmagán lássa az idők mulását. Sforza megnyugszik: A barát meghalt, Isten előtt többé nem tanuskodik már és az az asszony, az asszony . . . hm: Talán már nem is olyan szép.

*

A Dóm pedig épül. Hatezer ember dolgozik naponként rajta. Sforza, mint a fáraók a gulák építésénél, ugy viteti magát körül palakinjában minden napon. A Dóm épül, naponta hatezer embernek ad kenyeret. Naponta emészti a márványt, az aranyat s a vért. Templomot építeni imádkozás. De talán nem mindenkinek. Sforza Ferencnek átkozódás: hogyisne, lusta dögök, hatezer ember dolgozik naponta és alig haladtak valamit és tenger pénzét felemésztenek. Sieteti a szeretett bolondját, kéri, fenyegetőzik. Az pedig egészen átváltozott azóta, nem a féleszü, balga eselőd többé, maga is veritékben dolgozó művész, s mint egy művész, olyan hideg, kimért, önző, királyabb ennél

a királynál. Neki sem imádkozás a munka, neki is örökös láz és neki is lassan épül. És igaz, hogy el ne feledjem, még van egy ember, akinek nem imádkozás a munka: dei Tibaldi az. Olyan ő most, mint egy alattomos eb, a kegyvesztett, a kenyéririgy, a másik művész, aki érzi, hogy kevesebbet ér ennél. Nem megy más király udvarába, teljesít minden parancsot és vár, csak vár. A szeme, ha néha félreáll a munkavezetésből, bosszuvágytól csillog. „Még nem elég magas neked“ — suttogja és ökölboszorult hatalmas keze arrafelé fenyeget, amerre Nullissimi lázong a munkán. Valamire vár. „Még nem elég magas neked“ — mondogatja.

*

A Dóm pedig épül. Talán van már vagy egy éve, amikor eléri a tíz ölnyi magasságot. Talán egy éve, talán több. A klepsidra homokja egyenletesen száll, csak pereg esendesen. Sforza jár nap-nap után körül a palakinján, vagy ül a palota loggiájában és bámul át a téren. Nem jár már diadalmas háborukban, nem vesz részt bércék vadászatán, vig tivornyák nem szórakoztatják. De azért naponta öli magába a bort. S ha néha már nem bírja, udvari orvosa hiába ad altatóport neki, hiába csóváltatja öreg fejét, hiába vizsgálja ütőerét.

Rendetlen a vérjárása, reszkető a kéz, veritékes a halvány homlok: A nagy urnak, ha néha elmondja, rosszak az éjszakái. Rémek gyötrik, csak az álmaival foglalkozik, új rendszert talált ki és rászoktatta magát: nappal alszik, éjszaka él, azaz, hogy iszik és játszik: Nullissimitől elkérte építőköveit, azokból rak ki magának a nagy cédrusfa-asztalra mindenféle furcsaságokat. Ezenkívül még csak egy dologgal foglalkozik: a Dóm. Csak a Dóm. Mindig a Dóm.

*

A Dóm csak épül. Már elérte a tíz ölnyi magasságát, s a hajdani bolond most sápadt, gyöngé, éjszakát is nappallá tevő kezével hajtja a munkát. Néha susogja: „Gyorsabban, gyorsabban“ — mintha éveket vesztene a halhatatlanságból.

*

A Dóm hát épül. Legpontosabban talán dei Tibaldi tudná megmondani, hogy melyik napján, melyik esztendőnek érte el a tizedik ölet. Ezen a napon lélegzik nagyot és suttogja: „Már elég magas.“

*

Épül a Dóm. Egy alkonyatkor történt, hogy a munkások épen elszoltak hazafelé az állványokról és az állványok alól. Sforza ebédelni vitette magát. Nullissimi a legfelső állványok egyikén áll, kezében a tervrajzot szorongatja, agya dolgozik. Nagyon el van merülve, alig látja, hogy esteledik, valamint, hogy dei Tibaldi lép hozzá szokott gunyos alázatával s szól:

— Uram, nézd csak, emez állványokat ki kell javíttatnunk holnap, veszély lehet, leszakadhat, ha negyven-ötven ember ezután is dolgozik rajtuk.

— Hol az? — kérdi szórakozottan a barát, s indul az építész után.

— Ez a pillér, uram, — mondja — ha kihajolsz egy kevéssé, jobban fogod látni.

Nullissimi kihajlik s abban a pillanatban egy vaskéz szorul a torkára. Még csak annyit hall:

— A béréd . . . — s hull alá a tíz öles mélybe. Az építész még görcsösen markolja ujjait, hátralép, majd lefekszik a deszkákra, szemeit erőlteti a sötétben. Odalent azonban csöndes és fekete minden.

(Folyt. köv.)

Csanády György.